

863

röster om hållbarhet

Summerade resultat av Svensk Byggtjänsts intressentdialoger

863 steg mot en mer hållbar bransch.

Svensk Byggtjänst är till för dig som jobbar inom samhällsbyggnadssektorn. Vårt syfte är att stötta dig med information, utbildning, kunskap och vägledning. I den här rapporten tar vi reda på vad branschen behöver inom det akut viktiga hållbarhetsområdet.

Rapporten har skrivits av vår hållbarhetschef Maria Hernroth, men är ett gemensamt verk av 863 personer. Tillsammans har de gett oss en bild av vad som kan, eller måste, förändras och utvecklas.

Vilka hållbarhetsfrågor är viktigast? Varför jobbar inte alla redan 100 procent hållbart? Och hur kan vi bidra till att allt hållbarhetsarbete går från teori till praktik? På följande sidor får du svar från 863 kloka branschröster. Tack till alla som deltagit!

Kajsa Hessel

Vd, Svensk Byggtjänst

Vi ville lyssna på riktigt.

Vi på Svensk Byggtjänst har varit samhällsbyggnadssektorns kunskapsnav sedan 1934. I nästan ett sekel har vi försett vår bransch med sorterad, validerad kunskap kring lagar, regler och ny teknik. Vi har samlat branschens experter för att ta fram AMA; ett av sektorns viktigaste verktyg för kvalitativt och standardiserat byggande.

Våren 2021 fick Svensk Byggtjänst ett utökat uppdrag: att inkludera hållbarhetsfrågorna. Under hösten genomförde ledningsgrupp och styrelse en strategiworkshop där hållbarhetsuppdraget förtydligades och förstärktes. Hållbarhet ska vara en röd tråd genom hela vårt erbjudande.

Svensk Byggtjänst ägs av branschen och ska tillhandahålla produkter och tjänster som svarar upp mot de behov som finns. För att förstå hur vi bäst bidrar är det nödvändigt att, som en av våra intressenter uttryckte det, ”lyssna på riktigt”. Därför inledde vi i slutet av förra året en omfattande intressentdialog. Vi ville ha svar på två frågor: vilka hållbarhetsfrågor utmanar vår sektor mest och vad behöver branschens aktörer för att klara av hållbarhetsutmaningarna?

Det var viktigt för oss att nå en så bred representation som möjligt bland våra intressenter. Genom en enkät, vilken gav oss bredden, tillsammans med dialoger för att kunna fördjupa frågorna, fick vi möjlighet att lyssna på hela 863 representanter för samhällsbyggnadssektorn. Under nästan tre månader lyssnade vi på kunder, entreprenörer, arkitekter, branschorganisationer, kommuner, tekniska konsulter, hållbarhetschefer och många andra. Vi lyssnade dessutom på banker och försäkringsbolag för att förstå hur deras förväntningar på branschen ser ut. Naturligtvis lyssnade vi också på våra ägare, våra medarbetare och på studenterna – våra framtida branschkollegor.

Klimatet, leverantörskedjan och arbetsmiljön engagerar – men inte på samma sätt.

Med tanke på det breda deltagandet fanns viss farhåga att resultatet skulle vara spretigt eller rentav motsägelsefullt. Det var därför en stor lättnad att konstatera att våra 863 respondenter gav en tydlig och enhetlig bild. Vi fick precis det vi hade önskat: ökad insikt om branschens upplevt största hållbarhetsutmaningar och förbättrad förståelse för vad som tycks saknas för att sektorns hållbara utveckling ska hålla tillräckligt hög takt. Vad som dock förvånade oss var att fokus varierade så mellan olika målgrupper.

Det föranleder en intressant fråga: vem är det egentligen som bestämmer vad branschen behöver?

Det framgår tydligt av enkäten och dialogerna att arbetet för klimatneutralitet är det som både bekymrar och engagerar våra intressenter mest. Hela 69 % av respondenterna i enkäten tycker att den frågan är allra viktigast och i dialoger och workshops betonas klimatutmaningen av samtliga deltagare.

”Byggbranschen sticker ut som en riskpräglad sektor när det gäller sociala hållbarhetsfaktorer och fusk.”

Mark Johnsson

Affärsutvecklingsansvarig för hållbara investeringar, Folksam

Det är den enda hållbarhetsfråga som samtliga intressenter lyfter. Medvetenheten om branschens stora klimatpåverkan och om det akuta läget är hög men när det gäller konkreta verktyg för att åstadkomma faktisk förflyttning råder större osäkerhet. Känslan av att vi pratar mycket men gör lite mindre återkommer gång på gång i dialogerna: ”Vi bara pratar och pratar men om personen längst ut i kedjan inte vet vilka praktiska förändringar som krävs i vardagen kommer vi ju inte lyckas.”

En konkret sådan fråga är den om återbruk. Alla är rörande överens om hur viktigt återbruket kommer vara för branschens hållbarhetsresa men frågorna om hur det ska fungera i praktiken är många. Branschen har några fantastiska återbruksexperter men det är tydligt att ännu mer praktiskt, handfast stöd skulle behövas ute på arbetsplatserna kring hur vi verkligen får det att fungera, i större volymer än idag.

Just det här med att hitta stöd och information på rätt nivå verkar svårt när det gäller klimatfrågorna. Antingen är det svårt att hitta information över huvud taget eller så är de kurser, hemsidor och övriga kanaler som erbjuds för kunskap på alldeles för komplicerad nivå, där specialister talar till andra experter. En entreprenör uttryckte sin frustration: ”Jag hamnade på en kurs om klimatdeklarationer men förstod efter tio minuter att detta är långt över min kompetens, jag skulle vilja att någon bara berättade för mig på ett pedagogiskt sätt vad en klimatdeklaration ens är.”

En annan stor utmaning kopplad till klimat- och miljöfrågorna är den som rör miljödata. Samtliga tillfrågade uppger i workshops och dialoger att de kämpar med att få fram kvalitativt säkerställda, neutrala data och såväl banker och försäkringsbolag beskriver frustrationen kring att tolka, jämföra och faktiskt kunna lita på den data som rapporteras in. Miljödatafrågan är ett tydligt exempel på hur beroende branschens aktörer är av varandra och av system som kan kommunicera med varandra. Precis som i flera andra frågor drabbas de små aktörerna värst av att samordningen kring miljödata fortfarande inte är tillräcklig. Här finns mer att göra.

Den hållbara leverantörskedjan är en vattendelare.

På andra plats i vår enkät kommer arbetsmiljöfrågorna: 39 % tycker att de är viktigast, följda av den hållbara leverantörskedjan (33 %). Det framgår dock av såväl fritextsvar som av våra dialoger att dessa två frågor i många fall går in i varandra. Det tycks alltså i första hand inte vara arbetsmiljön i närmiljön som oroar eller engagerar mest utan utmaningen med att garantera en god arbetsmiljö för underentreprenörer och genom hela leverantörskedjan. Den utmaningen uppfattas av många som nästintill oöverstiglig. Ett talande citat från en av våra workshops: "Det är som att vi inte riktigt orkar öppna den burken för vi vet att vi inte kommer klara av att hantera det som finns inuti."

”Vi pratar mycket om processen men är den relevant för någon annan än oss själva? Vi borde prata mer om de värden vi riskerar och de värden vi skapar.”

Anders Modig

Avdelningschef på Tyréns, projektledare för Innovation för klimatet

Över lag är leverantörsfrågorna, liksom frågor om sund konkurrens, områden som stressar våra intressenter rejält – men långt ifrån alla tycker att detta är prioriterat. Här märker vi en mycket tydlig målgruppskillnad: frågor om etik, mänskliga rättigheter och hållbara leverantörskedjor lyfts i princip enbart av de intressenter som representerar beställare, banker, försäkringsbolag eller av personer som i sin roll arbetar mycket med anbud och upphandling. Hållbarhetsansvariga tycks i regel också ha ett mer holistiskt synsätt på hållbarhetsfrågorna men en majoritet av våra 863 deltagare berör inte den hållbara leverantörskedjan eller de närbesläktade frågorna alls. Det är onekligen värt att fundera en extra vända över det faktum att leverantörskedjan enligt vissa målgrupper utgör branschens i särklass största riskområde medan andra – många andra! – inte ens nämner den. **Varför är det så?**

Bristande samordning och ineffektiva arbetsätt sinkar viktig förflyttning.

Som varje mer omfattande undersökning gav även vår en del spännande bifynd. När vi frågade om vilken hållbarhetsfråga som engagerade eller utmanade våra intressenter mest hade vi nog inte trott att det som allra flest skulle nämna var frustrationen över branschens bristande samordning och ineffektiva arbetsätt. Branschen tycks arbeta i silos och det börjar redan i gymnasieskolan där de olika yrkesprogrammen har relativt lite samverkan i förhållande till hur effektivt och nära de olika yrkesgrupperna några år senare förväntas samverka ute på bygget.

Det finns en utbredd upplevelse av att hjulet uppfinns gång på gång och att branschen är så full av olika initiativ och aktörer att ingen riktigt vet vem som gör vad, hur alla aktörer och initiativ hänger ihop eller vilka resultat som uppnås. ”Kan ni inte bara skapa en orienteringskarta över alla branschens hållbarhetsinitiativ?” bad någon och en annan fyllde genast i att

”det vore bra med en karta över alla olika aktörer också”. Allt eftersom dialogen fortlöpte blev det tydligare och tydligare att den här frustrationen sträcker sig långt utanför hållbarhetsfrågorna. Oförmågan till effektiv samordning tycks vara ett branschproblem. ”Vill vi inte eller kan vi inte?” frågade någon. Inte en helt irrelevant fråga.

Vad leder då denna eventuella bristande förmåga till, förutom uppenbar irritation? När vi gräver vidare i den frågeställningen blir det tydligt att intressenterna är överens; bristande samordning och många återuppfunna hjul göra att hållbarhetsförflyttningarna inte går tillräckligt snabbt. Det hotar några av våra viktigaste mål, så som att uppnå klimatneutralitet och jämställdhet.

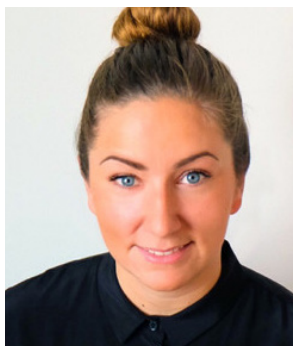

Gott om innovation – men bristande implementering.

Intressenterna tycker att det är svårt att navigera bland branschens alla aktörer och hållbarhetsinitiativ och en liknande utmaning tycks finnas när det gäller innovations- och utvecklingsprojekt. Det upplevs finnas en överväldigande mängd innovationsprojekt i branschen men uppfattningen är att resultaten av dessa kommer för få till del på grund av otillräckliga modeller för förvaltning och kunskapsspridning. I varje workshop kommer samma fråga upp och den kretsar runt utmaningen att en ganska liten krets av insatta personer deltar i de flesta av de innovations- eller utvecklingsprojekt som genomförs och att projektdeltagarna ofta kommer från samma organisationer, helt enkelt eftersom det bara är de större aktörerna som har möjlighet att avvara medarbetare till den typen av engagemang. Resurserna saknas helt enkelt.

Kombinationen av för liten bredd i representationen och bristen på förvaltning gör att resultaten alltför ofta stannar hos de invigda. Det sker en lansering, några webinarier genomförs och kanske släpps en rapport men därefter sker inte alltid tillräckligt för att säkerställa implementering i hela sektorn. Representanter för de olika projekten håller med om problematiken. Att vara bra på innovation och bra på förvaltning är inte alltid samma sak: ”Vi är usla på förvaltning, det vet vi ju själva om, det är inte vår grej helt enkelt.”

Den bristfälliga implementeringen och kunskapsöverföringen drabbar hela sektorn men – som i så många andra fall – de mindre mest, eftersom de så sällan har med representanter i projekten.

”Det pratas väldigt mycket, det som behövs är handling och att göra saker enkla. I dag är det många gånger svårt att göra rätt.”

Stina Viktorsson

Hållbarhetsstrateg, Ikano Bostad

Banker och försäkringsbolag ställer tuffa krav – men kan branschen leverera?

En av de mest intressanta insikterna under intressentdialogerna var hur engagerade banker och försäkringsbolag är i samhällsbyggnadssektorns hållbarhetsarbete. Faktum är att detta var den enskilda målgrupp som visade allra störst intresse för arbetet och flera aktörer återkom efter det första mötet för att samtala mer, ställa frågor eller för att själva förtydliga något.

”Byggbranschen är ju en av de mest riskfyllda branscherna vi har att göra med”, som en aktör uttryckte det, ”det är oerhört viktigt för oss att ni förstår vilka höga förväntningar vi har på att ni ska bli bättre”. Engagemanget tycks delvis handla om oro för att branschen underskattar vissa frågor.

”Vår uppfattning är att om alla
finansiärer ställer krav på ökad
kontroll, då måste byggbranschen
förändras i en snabbare takt.”

Carl Lindståhl

Hållbarhetsstrateg, SBAB

Det är onekligen anmärkningsvärt att endast 14% av respondenterna i Svensk Byggtjänsts enkät angav etik och antikorrupcion som prioriterade hållbarhetsfrågor medan finansmarknadens aktörer lyfter detta som kritiskt. Samma sak gäller skyddet av mänskliga rättigheter i leverantörskedjan, liksom social hållbarhet generellt, vilket banker och försäkringsbolag betonar som betydligt viktigare än vad entreprenörerna gör. Vad beror detta på? Okunskap? Delvis, tror de flesta som vi frågar, men också på att kraven inte riktigt tycks ha nått fram. ”Krävs det en skandal för att få reaktioner?” frågar någon och åter aktualiseras frågan: Vem bestämmer vad branschen behöver?

”Inom kort kommer majoriteten av all finansiering behöva vara grön – du kommer behöva ha positionerat, och kunna beskriva, din verksamhet som trovärdigt hållbar och bankerna kommer ha krav på det.”

Johan Trocmé

Chef för tematisk analys, Nordea

Behöver samhällsbyggnadssektorn fler pedagoger?

Intressenterna konstaterar alltså med stor enighet att kunskapsöverföringen i branschen brister, vilket får stora konsekvenser. Det finns också en hel del att säga om hur kunskapsöverföringen går till när det ändå sker. Alla skickliga specialister tycks inte alltid nå fram med sina viktiga resultat. Ibland handlar det, enligt våra intressenter, om att innehållet är alldeles för komplext för att en icke-specialist ska kunna ta det till sig rakt ur en forskningsrapport, i andra fall handlar det om att det material som sprids helt enkelt är alldeles för omfattande till volymen. "Handen på hjärtat, det måste väl vara fler än jag som har en dåligt-samvete-mapp på sitt skrivbord med alla trehundra sidiga rapporter som ska läsas när man får tid" sa en hållbarhetspecialist och många instämde.

Svårigheten att nå ut tycks dock inte enbart gälla forskning och innovationsresultat, det framgår ju att en del krav också tycks ha svårt att landa. Beror det också på brist på tid eller på andra saker? Överskattar vi kanske resurserna ute i det genomsnittliga branschbolaget? Vem har egentligen specialistkompetensen eller tiden att ta sig igenom många av de rapporter som hela tiden släpps i vår sektor? En av deltagarna i våra workshops uttryckte sin syn på lösningen: "Sätt en pedagog mellan ingenjören och användaren!" Ligger det något i det? Skulle en mer tillgänglig, pedagogisk paketering av allt det värdefulla vetande som hela tiden produceras i samhällsbyggnadssektorn kunna bidra till att överbrygga glappet mellan innovatören och den som ska använda lösningen längst ut i kedjan?

Studenterna är både nyfikna och besvikna.

Att lyssna på studenter är fantastiskt, inte minst för att de är så rättframma. Vi har pratat med ett femtiotal studenter sedan dialogerna inleddes, både från yrkes- högskola och universitet, men också med elever på gymnasieskolan. Oavsett utbildning är de studerande eniga – branschen har mycket kvar att bevisa på hållbarhetsområdet. Framför allt skulle elever och studenter vilja veta mer om hur branschen arbetar med hållbarhet och framför allt vill de veta hur de själva förväntas arbeta med detta när de lämnat skolan. Över lag upplevs det vara för lite och för vagt hållbarhetsinnehåll i utbildningarna. ”Det är som att lärarna tycker att det är för komplicerat och så blir det mest svävande information om att branschen har stora utmaningar men vad hjälper det mig när jag kommer ut?”

Precis som övriga intressenter ser studenterna klimatet som en ödesfråga men de betonar andra frågor som ännu viktigare, så som arbetsmiljö, etik och inkludering. De är den grupp som tydligast betonar vikten av mångfald, jämställdhet och likabehandling. Att ha samma förutsättningar på jobbet oavsett kön, etnicitet, sexuell läggning eller andra faktorer är hygien för våra unga. Samtidigt är de medvetna om att det inte är säkert att det kommer att fungera så för dem när de kommer ut på branschens arbetsplatser. "Vi litar inte på er" säger en person och får medhåll: "Ni har supersnygga hemsidor men menar ni verkligen allvar?" En annan student förtydligar var problemet med de dubbla budskapen ligger: "Ni kan sätta hur många tjejer som helst på hemsidan men på praktiken får vi inte ens någonstans att byta om."

Faktum är att studenterna och eleverna är så pass tuffa i sin kritik att det efter en stund känns befogat att fråga varför de befinner sig på en branschrelaterad utbildning över huvud taget. Svaret är fullt av optimism och illustreras av en ung blivande arkitekt: "Byggbranschen är ändå så spännande också och ni behöver ju oss så att det kan bli ordning". Det är inte så konstigt att studenterna har kluvna känslor inför vår sektor; den är ju spännande och fantastisk men ungdomarna pekar på uppenbara brister i vår förmåga att visa att vi menar allvar. Att vi behöver dem är tydligt.

Omfattande rapporteringskrav utmanar och stressar – särskilt de små.

Det har nog inte undgått någon att den administrativa bördan relaterad till hållbarhetsrapportering ökat, och fortfarande ökar, lavinartat de senaste åren. Detta påtalas av i stort sett alla branschrepresentanter under dialogerna. **Kraven på dokumentation och rapportering upplevs komma från alla håll:** beställare, myndigheter, hållbarhetsorganisationer och lagstiftare, nationellt som internationellt. Samtidigt märks medias ökade intresse för mätbarhet och jämförbarhet.

Även om ökad transparens välkomnas så uttrycks oro för att den ökade administrationen kanske inte alltid tjänar ändamålet – en mer hållbar samhällsbyggnadssektor – på ett helt rimligt sätt. Många är bekymrade över att branschens mindre aktörer får allt svårare att hänga med i hållbarhetsutvecklingen. Framför allt handlar detta om snabbt ökande krav i förhållande till små resurser och om de ovan nämnda administrations- och rapporteringskrav som är illa anpassade till mindre verksamheter. Det är långt ifrån alla organisationer som har en hållbarhetsavdelning med specialister som är dedikerade endast till dessa frågor. Det är snarare vanligt att en person har hållbarhetsansvaret som en tillikauppgift parallellt med andra uppdrag.

De små aktörerna uttrycker själva frustration över att de administrativa kraven börjar bli svårhanterliga. Ett par representanter för banker och finansinstitut beskriver till och med oro för att de små aktörerna får en konkurrensnackdel allt eftersom hållbarhetskraven för finansiering skärps. De menar att hela sektorn skulle förlora på en sådan utveckling; något som många håller med om. Som en miljöchef uttryckte det: ”Vi ska inte inbilla oss att det inte spelar någon roll för oss stora om de små slås ut av de ökande hållbarhetskraven. Våra arbetssätt gör att vi är beroende av varandra.”

”Jag kan ibland uppleva att miljöfrågorna håller på att ta över och att de sociala frågorna hamnar lite i skymundan. Det kan jag tycka är synd då jag tror att vi behöver ha ett holistiskt perspektiv för att uppnå hållbarhet på riktigt.”

Maria Karlsson

Hållbarhetschef, Peab Projektutveckling

Vi ska fortsätta lyssna och bidra till en hållbar grund.

Vad gör då Svensk Byggtjänst med all det som vi nu har lärt oss, tack vare våra intressenters oumbärliga generositet med tid, engagemang och kompetens? Det jobbar vi just nu för fullt med att identifiera och prioritera. Några saker är dock redan nu tydliga för oss genom de behov som intressenterna uttrycker.

Vi uppfattar att intressenternas önskan är väl i linje med det kunskapsuppdrag vi redan haft sedan länge: att bidra till att varje aktör i samhällsbyggnadssektorn får del av den branschgemensamma hållbarhetskunskap och de lösningar som redan finns. Genom att hållbarhetssäkra våra befintliga erbjudanden (och genom att göra en del nya saker) ska vi säkerställa att den baskunskap för alla som så tydligt efterfrågas finns tillgänglig på ett pedagogiskt sätt genom oss.

Vi ska inte skapa några nya initiativ utan snarare bidra till att de som finns kan samlas och bli ännu mer tillgängliga, även för den som inte har så stora egna resurser. Kanske kan vi genom att tillgängliggöra mer för fler också bidra till att branschens väg mot hållbar utveckling blir lite enklare, lite mindre riskfylld och lite mer effektiv? Kan vi, genom att göra detta, även bidra till att vår sektor blir tydligare, tryggare och lite mer attraktiv för hållbarhetsengagerade unga?

Genom att bidra till att alla branschens aktörer får mer likvärdiga förutsättningar att bygga en hållbar grund, och genom att fortsätta lyssna på riktigt, hoppas vi få våra intressenters förtroende att verka för samhällsbyggnadssektorns bästa i hundra år till.

Om rapporten

Denna rapport baseras på både en enkät (för kvantitativ bredd) samt workshops och intervjuer (för kvalitativt djup). Totalt deltog 863 personer. Svensk Byggtjänsts hållbarhetschef Maria Hernroth ansvarade för genomförandet, med stöd av en marknadsanalytiker och en hållbarhetskommunikatör.

Under perioden 1 december–31 januari gjordes en webbenkät som totalt 529 respondenter besvarade. Den spreds via Svensk Byggtjänsts hemsida samt utskick till bolagets kunder och genomfördes med hjälp av verktyget Netigate.

Under perioden 29 oktober–15 februari genomfördes digitala workshops med 44 deltagare, under ledning av Svensk Byggtjänst. Den tekniska metoden faciliterades av en konsult från bolaget The Hows. Dokumentation gjordes genom digitala post-its i verktyget Mural.

Under samma period genomfördes interna workshops med styrelse och medarbetare (108 personer) samt intervjuer med ytterligare 182 branschaktörer, studenter och representanter från finansmarknaden. Intervjuerna gjordes i vissa fall i mindre grupper, i andra fall individuellt. Samtliga intervjuer dokumenterades skriftligt.

Sedan denna rapport sammanställdes har intressentdialogerna fortsatt (i form av intervjuer) och det totala antalet respondenter är nu uppe i ett tusental. De senare dialogernas resultat är i linje med vad som tidigare framkommit. Vi avser att fortsätta föra en löpande intressentdialog för lärande och utbyte.

Om författaren

Maria Hernroth tillträdde som Svensk Byggtjänsts hållbarhetschef i december 2021. Hon kom senast från en roll som hållbarhetschef i Peabkoncernen och var tidigare Peabs kompetensförsörjningschef. I över ett årtionde var hon dessutom vd för Peabskolan AB, den friskola som hon ansvarade för att bygga upp.

Svensk
Byggtjänst